

Hampatong of dodenpaal uit Kalimantan

Etnografica zijn vaak de stille getuigen van verdwenen, verzwegen werelden. Zo ook in Indonesië, een immense archipel dat een duizelingwekkende ecologische en culturele rijkdom en diversiteit herbergt. Kalimantan beslaat het zuidelijke en centrale deel van Borneo. Ooit was het eiland volledig bedekt met een uniek, zeer oud tropisch regenwoud. Hiervan is op dit moment ruim vijftientig procent verdwenen door houtkap en de aanleg van palmolieplantages.

De oorspronkelijke bewoners worden veelal 'Dajaks' genoemd. Tot voor kort prikkelden deze jager-verzamelaars de westerse verbeelding vooral omdat ze als krijgslustige 'koppensnellers' bekend stonden. Zelf beschouwen ze zich niet als een homogene etnische groep, maar als diverse volkeren met eigen talen, culturele gebruiken en leefgewoontes. De meeste gemeenschappen in het hoogland kennen ook eenvoudige vormen van rijstteelt.

Zo'n vijftientig jaar geleden gaf een clanhoofd van de Kayans, die met een honderdtal gezinnen in een traditioneel langwerpig huis [*longhouse*] aan de oever van de rivier woonden, dit voorouderbeeld in vertrouwen aan Mark De Fraeye. De begraafplaats van de leefgemeenschap werd door de bouw van een klein stuwmeer bedreigd. Deze paradijselijke plek was door internationale investeerders immers voorbestemd om een luxueus resorthotel te worden.

Voorouders zijn zij die ons voorgingen en ons – de levenden – hun plaats toewijzen en in het dagelijkse leven nabij zijn. Zij bemiddelen tussen de vele krachten in de natuur – hier, op aarde, maar ook in de boven- en de benedenwereld. In de meeste archaische culturen word je voorouder, zodra de herinnering aan je persoonlijke, individuele leven is vervaagd en de nazaten de relatie met de overledene hebben losgelaten. Dan word je beschermer en steunpilaar van de hele gemeenschap.

Dit paalbeeld of *hampatong* diende waarschijnlijk als grensaanduiding en verbeeldt krachtig het animistische mens- en wereldbeeld van de Kayan: alles en iedereen zijn met elkaar verweven, leven en dood vervloeien in elkaar. Vandaar ook de nadruk op vruchtbaarheid. De voorouder heeft uitgerekte oorlellen, een duidelijke navel en een rijzig geslacht. De banteng of wilde buffel staat symbool voor kracht, kalmte, overleg en welvaart. De Kayan houden van feesten en dansen, en leefden tot de komst van de Nederlandse kolonisten in evenwicht met hun natuurlijke leefwereld.

Hampatong (Indonesië)
Tropisch hout
90 cm H x 15 cm diam.

Collectie De Fraeye-Verburg
Schenking 2024
Depotplaats: Museum Dr. Guislain, Gent